

KEN's historie

Fortalt af Kaj E. Nielsen

Forord

Dette skrift udgives i anledning af fabrikant Kaj E. Nielsens 90 års fødselsdag den 19/10-1999. Ønsket er at fastholde et billede ikke alene for en epoke i industrialiseringen i Danmark, men også af vilkårene for en sand igangsætter, hvor kun eget initiativ, intuition, påpasselighed, stædighed og tro på egen kraft var faktorer der talte, da bæredygtigheden af ideer skulle bevise deres værd.

Kaj E. Nielsens fortælling er nært knyttet især til KEN Maskinfabriks historie, men også til Nil-Bro's og dermed til Brobyværk, hvor det hele tog sin begyndelse.

Det er beretningen om en succes i en vanskelig periode i Danmarks historie, gennemført i en takt, hvor "tæring blev sat efter næring" sammen med et blik for, hvor mulighederne fandtes, og hvor de grundlæggende strategier om kvalitet, kundetilfredshed, stabilitet og troværdighed blev hjørnestene i virksomhedens udvikling - og fortsat er gældende.

Nutiden forstås gennem forhistorien, og det er vort håb, at den ånd og de holdninger, der ligger bag historien, fortsat kan leve og tjene til inspiration i fremtiden, selvom forudsætningerne er forandret.

KEN Maskinfabrik A/S er ved indgangen til årtusindskiftet moderselskab i en koncern med godt 200 medarbejdere fordelt på selskaber i Danmark, Sverige, Norge og Litauen og med yderligere over 30 forhandlere i både nære og fjerne egne af kloden.

I fremtiden tegner der sig gode muligheder indenfor vore forretningsområder for varmedesinfektion, industriel opvask og storkøkkener generelt.

I forbindelse med at KEN i 1997 modtog "Dansk Industri's" produktpris modtog vi en albatros som skulptur. Kunstneren gav følgende kommentar, som kan tjene til inspiration i fremtiden: "Skulpturen symboliserer både kraft, udholdenhed og mod samt evnen til at erobre luftrummet over vore store have".

Det er vort ønske, at vi med udgangspunkt i vore historiske værdier vil være i stand til at bevare en sund virksomhed i udvikling gennem stadig fornyelse.

Mogens K. Nielsen
Dir.
KEN Maskinfabrik A/S

Indholdsfortegnelse

Baggrund for Nil-Bro og KEN.....	4
1. vaskemaskine	6
Starten som rejsende	8
Krigsudbruddet.....	11
Selvstændig	12
Kartoffelskrælleren.....	14
1. byggeri.....	16
Opvaskemakinen	16
Forretningens udbygning	18
Service.....	20
Nye generationer	22

KEN's historie

af

Kaj E. Nielsen

Februar 1995

Baggrund for Nil-Bro og KEN

Hermed lidt om Nil-Bro's og KEN's historie samt baggrund og grundlaget for virksomhedernes start.

For at gå helt tilbage i historien, så kom jeg i lære i 1923 hos min far, Niels Christian Nielsen. Det var lige efter, at jeg var blevet konfirmeret. Han var autoriseret installatør og havde haft el-forretning i Brobyværk i mange år. Den var nu solgt til en ældre svend, Marius Jensen. Far begyndte med auto- og maskinværksted. Han var udlært smed- og maskinarbejder. Vi lavede også vandværksarbejde og centralvarmeanlæg.

Niels Christian Nielsen

Kaj E. Nielsen

Far var en opfindernatur, og han havde meget stor tålmodighed med det, han forsøgte sig med.

Da jeg kom i lære fik jeg 2 kr. om ugen samt kost og logi, men så skulle jeg selv holde mig med arbejdstøj.

Så jeg var glad, når der punkterede en bil om søndagen. Så kunne jeg tjene 2,50 kr. ekstra.

I læretiden var det jo meget småt med penge, så jeg startede i fritiden min egen lille forretning.

Jeg købte en rulle svær kobbertråd hjem fra kabelfabrikken, og så begyndte jeg at fabrikere ringkroge til komfurer. De var meget fine og kostede 1 kr. pr. stk. Der var en anden lærling, der hed Peder Jensen. Hans far

havde en gård i Ølsted. Peder hjalp mig at sælge ringkroge.

Vi tog ud til nabobyer og solgte godt der. Jeg husker en aften, da kom Peder ind til en hestehandler, der boede mellem Sallinge og Heden. Hestehandleren spurgte Peder: "Hvad er du egentlig for en fyr?" Han forklarede at hans far var Karl Jensen i Ølsted. Hestehandleren sagde så: "Det må vi vist hellere få undersøgt". Han ringede og spurgte Karl Jensen om det kunne passe, at han havde en søn, der gik og solgte ringkroge.

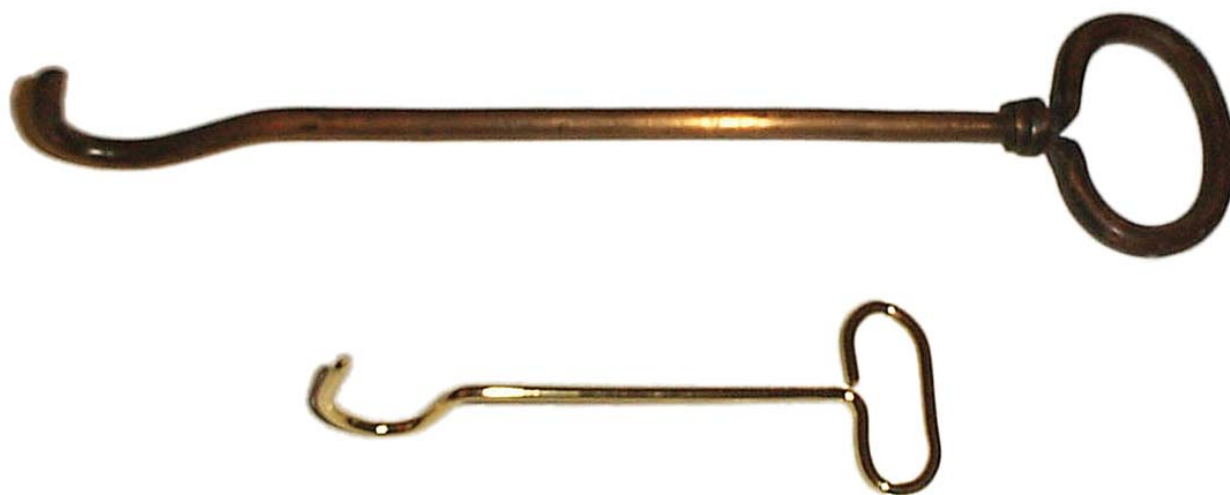
Nej, det kendte han ikke noget til; om han måtte tale med ham; og så blev Peder omgående sendt hjem.

Jeg kunne da ikke se, det var nogen forbrydelse i dette, og folk var glade for krogene. Da læretiden var overstået havde jeg ingen forbindelse med Peder og så ham ikke i måske 50 år.

Da jeg fyldte 80 år, havde jeg en reception på fabrikken, hvor der kom en ældre helt hvidhåret herre, og med et meget stort fuldskæg. Han hilste

og spurgte, om jeg ikke kunne kende ham. Nej det mente jeg ikke jeg kunne. Han siger så: "Hvis jeg nu siger ringkroge". Det var virkelig en overraskelse. Han gav mig en ganske lille ringkrog belagt med 24 karats guld. Han blev alvorlig syg straks efter, men nåede også at blive 80 år, hvor jeg besøgte ham. Han døde kort efter, hvor jeg var til begravelse, og sådan slutter historien om ringkrogen.

Der er endnu 2 ringkroge, den originale og den fra Peder.

De to ringkroge

1. vaskemaskine

I 1925 begyndte vi at fremstille en speciel vaskemaskine. Den var til at fyre under, så tøjet blev kogt medens det roterede. Denne maskine kom til at hedde: "Nil-Bro" (Nielsen Brobyværk).

Den store vanskelighed ved denne maskine var, at tromlen skulle skifte omdrejningsretning. Det var derfor nødvendigt at konstruere en ny gearkasse. Efter ca. 1 år lykkedes det far, at konstruere en

virkelig stærk og robust gearkasse, som han tog patent på.

De første maskiner blev færdige i slutningen af 1926. Næste problem var så at få dem solgt, og far tog på bl.a. dyrskuer. Han var ikke uden grund lidt stolt af maskinen. En dag hvor han var på dyrskue og maskinen stod og kørte, kom der en kone hen og så meget beundrende på maskinen.

Lige før hun gik, sagde hun: "Ja, der er vel nok

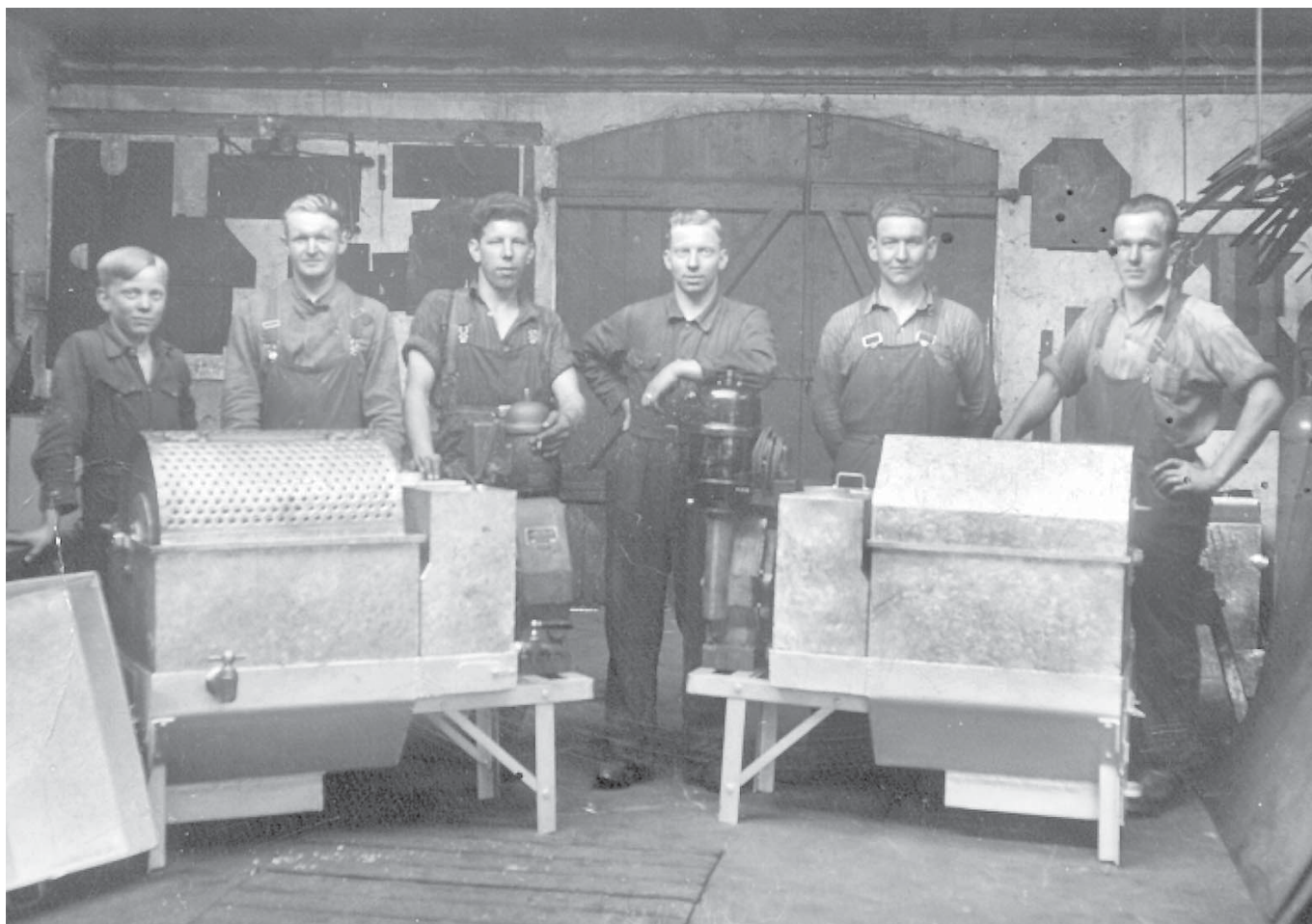
mange primitive ting til". Far kunne ikke lade være med at more sig, for det var jo ikke det hun mente.

I 1927 blev der solgt temmelig mange maskiner. Det var særligt til en smedemester Larsen i Nr. Åby.

Det gik rimeligt godt til 1929, så blev det meget dårlige tider. Økonomien derhjemme var meget stram. Produktionen blev flyttet til Korinth Maskinværksted,

Det gamle Nil-Bro opført 1914

Nil-Bro Bent
ca 1938 Nielsen

Arne
Philip

Regnar
Pedersen

Arne
Nielsen

Arne
Jørgensen

Svend
Nielsen

hvor jeg også rejste hen. Men produktionen gik næsten helt i stå. Efter en tid blev jeg så drejer på virksomheden. Lønnen som svend var 1 kr. i timen; vi havde 48 timer. Kost og logi kostede 35 kr., så der var kun 13 kr. tilbage. Jeg kunne ikke altid få de 48 kr., fordi det kneb også meget med penge ved Scherning. (Korinth Maskinværksted).

Da jeg rejste efter godt 1 1/2 år, havde jeg ca. 500 kr. til gode, og de sagde til mig, at dem kunne jeg få ved min far, for de havde penge til gode. Dette var årsagen til, at jeg aldrig fik den "7/9 Harley Davidson" til 570 kr., som var mit højeste ønske.

Jeg blev soldat og senere arbejdede jeg ved DAE og Ingemann Olsen i Odense. Efter ca. 2 år kom jeg hjem igen.

Produktionen af maskiner var igen flyttet til Brobyværk, men produktionen var meget lille, og økonomien meget stram, så det kneb med arbejdslønnene. Som mange ved, var årene 1930-31 nogle forfærdelige år, alt var næsten gået i stå, f.eks. kunne oksekød købes ved hjemmeslagteren for 30 øre pr. kg. Mælk og benzin kostede ca. 30 øre pr. liter.

Starten som rejsende

I begyndelsen af 1932 sagde jeg til far, at nu ville jeg købe en gammel bil og ud at sælge maskiner, for dette kunne ikke blive ved at gå.

Han advarede mig meget

Ford T 1930

kraftigt, og han sagde, at det kunne aldrig gå, og de få penge jeg havde ville meget hurtigt være brugt. Den første måned ville jeg ikke kunne sælge en eneste maskine, og de 3 første måneder ville vi ikke få en krone hjem. Jeg sagde, at det andet heller ikke kunne fortsætte, og ville prøve.

Jeg købte en gl. Ford-T for 175 kr.. Som bekendt har den bil 3 pedaler, lavgear, bakgear og fodbremse, men alle 3 pedaler kunne bremse. Jeg hovedreparerede den fra A til Z, malede den og satte skrå sidestykker på den. Den var åben med lad. Den var meget kold, når det var vinter, men jeg købte en vindtæt frakke og en motorhjelme af skind,

der gik godt ned i nakken og så gik det; men meget koldt var det på lange ture.

Jeg har mange gange tænkt, at det var lidt økonomisk risikabelt, at jeg lagde den første tur til Lolland, hvor ingen kendte vores maskiner. Jeg besøgte imidlertid tilfældigt 3 store gårde, hvor jeg fik lov at komme og vaske deres næste storvask.

I løbet af den første måned havde jeg solgt 3 maskiner. Hvor mange penge, der var kommet ind efter 3 måneder, kan jeg ikke huske, men far var glad. Jeg ville kun rejse på ren provision, og jeg fik 25%. Jeg måtte være meget forsigtig med udgifterne. Om sommeren havde jeg telt med, og det har også sket, at jeg sov i en høstak. Jeg

husker en morgen ved Tørring, hvor der kom et tog. Lokomotivføreren og fyrbøderen vinkede, og så forbavsede ud, da jeg dukkede op af høstakken.

Langt de fleste maskiner blev solgt til små vaskeforeninger på 5-8 medlemmer og fremgangsmåden var, at jeg opsøgte landsbyer og helst, hvor der lå en del gårde i rimelig afstand af hinanden. Jeg startede med at sige: "Jeg kommer fra Maskinfabrikken Nil-Bro i Brobyværk. Vi er ved at prøve at lave en lille vaskeforening. Prisen er normalt 5 kr. pr. vask og 10 kr. pr. halvår. Det er så meningen, at jeg kommer og vasker en storvask et sted, så der bliver lejlighed til at se maskinen". Det havde de fleste lyst til. Det var nu meget vigtigt

1930. Top- og bundstykke under afmontering for at tage stempel og plejlstang ud. Derefter kørtes der på 3 cylindre fra Oksbøl.

at finde den, der blev respekteret. Denne indbød så de forskellige damer til demonstration og kaffe, og disse kaffeborde var mange gange meget store.

Det var ikke almindeligt, at der blev handlet samme dag. Nogle dage efter besøgte jeg de forskellige med en liste, hvor underskrifterne ikke var bindende, medmindre der var et bestemt antal. Prisen for den alm. transportable maskine var 730 kr. og den lille stationære 520 kr.

Det var tit lange ture med den gl. Ford. F.eks. en dag fra Brobyværk til en by nord for Grenå for at vaske en storvask og retur, ca. 420 km. Max. hastighed 60 km./time. Næste dag skulle jeg demonstrere ved en læge Lorenzen i Bov ved Padborg. Jeg kan huske, ud på eftermiddagen kom Lorenzen og sagde: "Når De var i Grenå i går og her i dag, så er De træt, vil De ikke blive her i nat". Det sagde jeg tak til, for jeg var træt, men solgte maskinen. Det var i øvrigt samme læge Lorenzen, der blev kaldt til hjælp den morgen tyskerne

skød gendarmene ved grænsen den 9. april 1940.

Der er selvfølgelig mange små historier fra den tid med den gl. Ford. Jeg husker en aften, jeg kom ind på "Hotel Jylland" i Århus og ville bo der om natten. De forlangte pengene forud. Det havde jeg aldrig været ude for før. Nu havde jeg heldigvis den dag været nede i en by, der hedder Dyngby ved Odder, og fået betaling for en maskine. Der havde jeg fået en femhundredekrone-seddel, og jeg ville så betale med den. Den kunne de ikke veksle; om jeg dog ikke havde mindre; det havde jeg jo desværre ikke. Så de måtte ud i byen og veksle og det varede længe før det lykkedes. De forlangte aldrig forskud mere.

En dag var der en "Landevejsturist", der ville med op at køre. Jeg sagde, at han kunne sidde oppe bagi. Efter at jeg havde kørt lidt tænkte jeg, at det var egentligt dumt, at have ham bagi. Jeg kunne jo ikke køre ind i en by med ham. Jeg tænkte så, at jeg ville prøve at gøre ham nervøs. Så begyndte jeg at køre stærkt og hårdt

i svingene. Det varede heller ikke længe før han råbte: "Jeg vil af - jeg vil af". Jeg holdt så og spurgte, hvorfor han ville af, han var jo lige kommet på. "Jeg tør ikke køre med dig", svarede han.

En anden gang havde jeg demonstreret og solgt en maskine i Skejby ved Århus. Det var blevet en forrygende snestorm. Der var 3-4 unge på gården, der skulle til fest i Århus. Det kunne de ikke komme, fordi bilerne sad fast i sneen. De spurgte om de måtte køre med mig og det sagde jeg selvfølgelig ja til, da det ville være en fordel, at have dem til at skubbe, hvis det kom til at knibe. Det gik imidlertid meget fint med den høje Ford og de smalle hjul. Det, der gav størst besvær, var at komme forbi de biler, der var kørt fast - men vi kørte forbi dem alle og de unge morede sig.

Folk, jeg kom til at kende i maskinsalgstidens år, var utrolig gæstfrie. Jeg var ofte meget velkommen, til at komme og bo der om natten, bl.a. ved Krause Kjær i Hjortshøj. I Egå var der en gl. enkefru Frandsen, der havde en

ældre søn hjemme. Jeg kan huske jeg boede der en vinternat med streng frost. Der var lagt 2 varmedunke i sengen, og jeg vidste ikke rigtig, hvordan jeg skulle behandle sådan nogle, så jeg lagde dem op på gulvet, men så begyndte de at fløjte. Dynen var i øvrigt så tyk og tung, at den vejede mange kilo. Folk var næsten altid meget gæstfrie og flinke.

Den gl. Ford var meget driftsikker, og jeg var kun ude for ét større uheld. Det var en vintermorgen, jeg skulle med en færge fra Middelfart kl. 06.00 for at komme til Odder. Det var et rigtigt grimt vejr med tøsne. Vinduesviskeren skulle betjenes med hånden, så det kneb med at se. I svinget nedenfor Verninge-bakken, stod der nogle store vejtræer. Pludselig kunne jeg se, at der stod et træ foran. Jeg drejede hårdt til venstre, men det var ikke nok. Træet ramte baghjulet, låget på maskinen røg ned i hovedet på mig, men jeg tænkte: "Det kom du vist helt godt fra". Jeg forsøgte at bakke, men jeg kunne hverken køre frem eller tilbage. Det viste sig, at hele bagvognen var revet

fra forvognen, så der var ingen forbindelse. Det blev sent før jeg kom til Odder.

Nu havde jeg kørt i den gl. Ford i ca. 2 1/2 år, og kørt ca. 60.000 km. Jeg havde tjent sådan, at jeg nok kunne købe en nyere vogn. Jeg solgte den gl. Ford for ca. det samme som jeg havde givet, nemlig 175 kr.

Jeg købte en 31 Ford A Cabriolet med en lille anhænger til 3.500 kr. Det med anhængerens var et stort problem, idet den måske var en af de første i Danmark. Først efter meget besvær blev den indregistreret. Betalingen voldte lidt problemer. Jeg tror, at det er både første

og sidste gang, at jeg måtte have en længere betaling end normalt. Jeg betalte en del med en veksler.

I 1935 blev jeg gift med Gudrun og vi flyttede til Hørning ved Århus, hvor vi fik en lejlighed.

Efter ca. 2 år flyttede vi en kort tid til Brobyværk igen, for at passe værkstedet, medens min bror Arne var soldat.

Efter ca. 1/2 år købte vi et hus i Støvring ved Ålborg og jeg solgte maskiner derfra. Salget gik godt og vi var glade for at være der. Mogens blev født den 4/6-1938. Jeg solgte mange maskiner i Vendsyssel og syd for Ålborg.

Kaj Nielsen ved huset i Støvring 50 år efter.

Krigsudbruddet

Den 1/9-1939 skete der en total omvæltning. Den dag var jeg på Skørping Savværk for at demonstrere en maskine. Først på formiddagen fik vi at vide, at tyskerne var gået ind i Polen om morgenen. Det var en chokerende meddelelse. Vi forstod, at nu ville der blive storkrig, eftersom England havde stillet Polen garantier, og den 3/9 erklærede England så Tyskland krig.

Mine forældre ville gerne have, at vi kom hjem til Brobyværk, da ingen vidste, hvad det ville ende med. Vi solgte vores hus og rejste hjem, og købte bungalowen (Søndervej 21) til 9.000 kr. Den havde kostet 13.000 kr. at bygge få år før, men der var mange huse til salg.

Efter Polen var faldet efter ca. 1 måneds kamp, var faktisk alt normalt det første 1/2 år - også på krigsfronten var der ro. Kun på havet var der kamp med nogle sænkninger. Det var en mærkelig tid. Vi vidste, at der snart ville ske noget. Den 7. og 8. april 1940 var der nogle træfninger mellem tyskere og englændere omkring Narvik i Norge.

Vi hørte om mange tyske soldater på vej nordpå ved Rendsborg.

Den 9. april var jeg tidligt oppe, da jeg skulle til Møen for at demonstrere en maskine. Jeg skulle med en færge fra Nyborg kl. 6. Jeg bemærkede ikke noget usædvanligt på vejen til Nyborg. Først ved korsvejen ved fængslet stod der en gruppe soldater. Een stod midt på vejen og gjorde tegn til, at jeg skulle standse. Jeg tænkte, at der var holdt øvelse om natten. Jeg var sent på den og havde ikke tid til at standse. Jeg lukkede døren op og råbte: "Jeg skal skynde mig - jeg skal til færgen". Soldaten sprang til siden, og råbte: "Jawohl". I det samme så jeg, at soldaterne havde samme uniformer på, som jeg havde set ved tyskernes indtog i Østrig.

Vi har før hørt, at man kan føle, at det løber koldt ned ad ryggen. Jeg har aldrig følt det før, men jeg gjorde det virkelig da. Jeg tænkte: "nu skyder de"; men jeg trøstede mig med, at det blev vanskeligt at ramme mig, idet jeg havde en vaskemaskine på anhængerens. Jeg lagde mig hen over rattet og trådte speederen i bund, men de skød ikke.

Da jeg kom ind til Nyborg vrimlede det med soldater, der gik med håndgranater i langstøvlerne. Ved havnen fortalte de, at vi lige var blevet besat af tyskerne og derfor ikke sejlede mere.

Da jeg kom ud til fængslet igen, stoppede de mig. Denne gang var jeg selvfølgelig nødt til at standse, ellers havde de skudt. De ville have at vide, hvor jeg skulle hen. De kom med kort og jeg viste dem det og fik lov til at køre. Jeg hørte senere, at alle blev holdt tilbage til middag. Da jeg kørte, var de ved at grave et maskingevær ned i vejkrydset. Det var mærkeligt, at de lod mig køre, så jeg kunne meddele dette, eftersom de regnede med at der var optræk til kamp.

Jeg var tilbage i Brobyværk kl. 7. Det var ligesom om, at ingen rigtigt kunne forstå, hvad der var sket. Efter nogle dage kom det hele igang igen, næsten som normalt.

Den første måned kunne jeg køre som sædvanligt, men det hele var så uvirkeligt. Jeg kan huske, at jeg var i Ålborg. Vi kunne køre helt ud til

Selvstændig

lufthavnen, hvor de tyske maskiner blev lastet med bomber og andet udstyr på vej til Norge. Om natten, hvor jeg boede i selve Ålborg, blev der blæst luftalarm. De fejede med projektørerne hen over himmelen, men der skete ingenting.

En anden dag var jeg på en højskole ved Løsning for at demonstrere. Der gik de og havde meget travlt med at lave sikringsrum, så det var jo et dårligt klima at sælge maskiner i.

Al kørsel stoppede hurtigt med de små rationer benzin. På virksomheden derhjemme var der ikke brug for mig. De maskiner de kunne få materialer til, kunne de let sælge selv, og jeg blev nødt til at stoppe. Jeg havde da, fra jeg startede i 1933, solgt ca. 300 maskiner.

På det tidspunkt var vi 4 brødre og far, og jeg kunne se, at der på et tidspunkt godt kunne blive problemer med ledelsen. Jeg havde mest lyst til at begynde for mig selv, men jeg vidste ikke, med hvad det skulle være. Det var en meget vanskelig beslutning at tage. Det var jo at sige farvel til firmaet. Far pressede mig og ville gerne have, at jeg skulle blive. Jeg havde jo også et stort ansvar. Vi var nu 4, idet Birgit var kommet til i februar 1940. Sagen skulle helst afgøres inden 1/1-1941.

Så skete der noget mærkeligt, og man kan så selv afgøre, om man vil kalde det skæbnens spil eller tilfældigheder. Der skete det, at vi juleaften 1940 var samlet hos mine forældre. Da vi kom til det tidspunkt, hvor der skulle trækkes knallerter, kom Mogens, der da var ca. 2 1/2 år, med en seddel, der var i knallerten og sagde: "Go' far". Jeg læste sedlen, og der stod: "Dig held i forretning vil forlene - undgå kompagniskab, du er stærkest alene". Jeg sagde ingenting, men gemte sedlen. Hvad der

stod på sedlen, var der i 30-40 år ingen andre, der vidste, end Gudrun.

Sedlen havde jeg i mange år, men pludselig var den desværre væk.

Nu var sagen klar for mig. Jeg ville starte for mig selv 1/1-1941. Det store spørgsmål var bare, hvad det skulle være med. Lidt tidligere havde jeg haft forbindelse med Effort Maskinfabrik i Søborg, der fremstillede "Maren Røremaskiner". Jeg rejste derind og fik en god aftale med dem. Jeg kunne købe maskiner ved dem og solgte til større gårde over hele landet. Jeg kunne gøre det, fordi jeg havde lagt nogle penge op fra salget af vaskemaskinerne.

Nu begyndte den værste tid jeg har haft. Vinteren var meget streng med masser af sne. Som bekendt ligger de store gårde meget spredt og den eneste måde at komme til dem på, var pr. tog og cykel. Den meste handel var på Sjælland og i Jylland. Derfor skulle jeg altid med første morgentog fra Tommerup kl. 7.

En morgen i hårdt vejr var jeg blevet en lille smule forsinket. Lige da jeg kørte ind på perronen, kørte toget. Forstanderen stod der og spurgte, hvor jeg skulle hen. Jeg fortalte, at jeg skulle til Samsø. "Det er ærgeligt", sagde forstanderen, "bare jeg havde vist det lidt før, kunne jeg have standset toget, men nu er det jo for sent, og det er desværre, det eneste tog i dag, der har forbindelse til Samsø. Men der er måske en anden mulighed. Fra Odense går der et skib hver dag, men det er forbudt at tage passagerer med, men hvis jeg ringer derud, tror jeg du kan få lov at komme med." Det ville jeg selvfølgelig gerne have. Jeg kom derud, men for at komme med, skulle jeg skrive under på en erklæring om, at jeg frasagde mig al erstatning, hvis der skete noget. Dertil kom, at jeg skulle gemme mig ombord, til vi havde passeret Stige. Vi kom til Samsø uden vanskeligheder. Det fortæller bare lidt om, hvor besværligt det var.

Det var tit jeg cyklede 100

km. om dagen. En dag f.eks. fra Brobyværk over Bogense, Hofmandsgave, Odense og tilbage. En anden dag kørte jeg fra Vejle for at besøge de store gårde ud mod Juelsminde og derefter ind til Horsens.

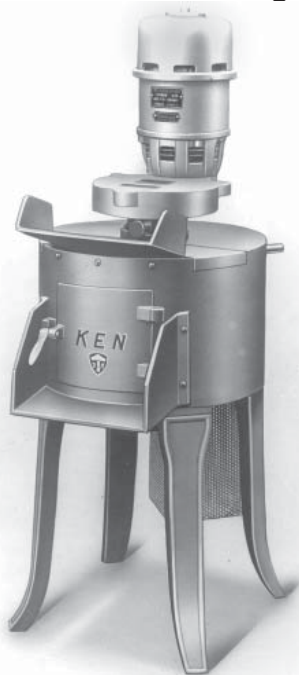
Normalt fik jeg en madpakke med fra hotellet, hvor jeg havde boet om natten. På cykel er der langt mellem spisestederne. Jeg husker en gang nede på Lolland, hvor det også var hård vinter. Jeg var sulten, og der var ingen steder at gå ind for at spise. Da jeg på landevejen begyndte at spise, opdagede jeg, at agurkerne var som isklumper.

Om vinteren var det meget trist at rejse med mørkelagte tog og banegårde. Der var dog også glade dage. Jeg husker særligt en sommerdag ved Præstø. Der tog jeg ud til gården "Nysø", hvor jeg traf forpagter Fabricius og frue nede i køkkenhaven. Han spurgte fruen, om hun ville have en røremaskine. Hun så på brochuren, og

sagde, at det ville hun da gerne. Det var en stor 16 liters maskine. Derfra kørte jeg op til en gård ved Tappernøje og solgte en 10 liters maskine. Derfra tog jeg også til hotellet, hvor jeg skulle bo og fik en fin middag.

Kartoffelskrælleren

Efter 3/4 år begyndte jeg at få besvær med for store lunger på grund af al den hårde cykling. Derfor begyndte jeg at tænke på, hvordan dette kunne ændres. Jeg tænkte på, at når de store gårde

Den første kartoffelskræller

med 15-20 personer ville købe røremaskiner, så måtte der også være mulighed for at sælge en kartoffelskrællemaskine af en passende størrelse til dem. En sådan fandtes ikke.

Tidligere havde jeg gået på dagskole og fået undervisning i konstruktion og maskintegninger. På grund af krigens virkninger var der som nævnt stor materialemangel, så jeg var klar over, hvis det overhovedet skulle være

muligt at skaffe materialer, så skulle så meget som muligt fremstilles af støbegods, idet plade var umuligt at købe. Jeg talte med et støberi, om de kunne fremstille så store beholdere med så tynde sider. Det mente de nok de kunne.

Så begyndte jeg at tænke på, hvordan den skulle virke, og hvordan den skulle se ud. Jeg gik så igang med at lave modeltegninger og bearbejdningstegninger til alt støbegods, stådele og tandhjul. Efter 4 til 5 måneder var tegninger, modeller og støbegods klar, og jeg kunne begynde at fremstille maskinen. På det tidspunkt havde jeg jo ikke værksted, så jeg lejede mig ind på Nil-Bro.

Jeg gik igang med at fremstille de første maskiner, men det varede ikke længe før det blev nødvendigt, at ansætte en mand til at hjælpe mig. Det blev Regner Pedersen, der var i firmaet i ca. 40 år. Han var meget dygtig og pligtopfyldende. Efter ca. 3 måneder var de første maskiner klar til forsøg og afprøvning. Maskinen virkede virkelig godt, og det var kun små

ændringer, der skulle til. Maskinen fik navnet KEN. Salget var ikke vanskeligt. I begyndelsen blev de solgt gennem annoncer og senere fra kunde til kunde.

Der var stor tilfredshed med maskinerne. Vi fremstillede dem i serier på 6 stk. Den rummede 6 kg. kartofler og kostede 525 kr. Alt så lovende ud, indtil jeg en dag fik en chokmeddelelse fra firmaet "Rapid" i København. Med baggrund i et patent forbød de mig, at anvende det materiale jeg brugte til skrællepladerne. Jeg havde brugt smergelkorn, som i emalie blev pålagt støbegodspladerne. De forlangte alle plader i fremstillede maskiner konfiskeret. Det var 37 maskiner. Det var en total katastrofe for mig, jeg kunne jo ikke erstatte alle disse maskiner.

Jeg var faktisk kommet uforskyldt ud i dette. Jeg havde sendt en forespørgsel til Frederiksværk Jernstøberi, for at høre om de kunne belægge plader for mig, da jeg havde hørt, det var noget de gjorde. De meddelte, at det kunne de godt. Jeg anede ikke,

der var patent på dette. Sagfører Perregaard kom på sagen, og de 2 sagførere forhandlede om en løsning. Det afgørende for mig var, at pladerne i de solgte maskiner fik lov at blive i maskinerne. Resultatet blev, at pladerne måtte blive i de 37 maskiner - også uden erstatning, men jeg skulle skrive under på en erklæring, om at jeg også efter patentets udløb, ikke måtte bruge den metode. Det kunne jeg selvfølgelig være meget tilfreds med. Men hvad så, hvad skulle jeg så finde på, det blev et meget stort problem.

Jeg arbejdede næsten både dag og nat med forsøg med forskellige bindemidler. Det var umuligt at købe noget, der kunne holde, når det kom i vand. Til sidst måtte jeg give op. Så prøvede jeg at bore nogle 3 1/2 mm huller i en plade og med en dorn trække en skarp kant op. Det så ud til, at det kunne bruges, uden at kartoflerne ville blive for ujævne.

Jeg tog ud til Wittenborgs Fabrikker og spurgte, om de ikke kunne lave mig nogle skrælleplader efter denne metode. Jeg var

heldig. De havde endnu rustfri plader, og det ville de godt. De lavede et prøvesæt, og skrællingen af kartoflerne så godt ud, så jeg fik dem til at lave 200 sæt. Jeg vidste de hurtigt holdt op; de kunne så heller ikke fremstille flere.

Nu var jeg dækket ind med skrælleplader, så jeg havde tid til at finde ud af, hvad der så kunne bruges. Situationen var nu sådan, at der var kun ganske enkelte typer materialer, der kunne købes. F.eks. for at få en motor, skulle der leveres 2 kg. gl. kobber. Det krav måtte gå videre til kunderne, og jeg fik de flotteste kobberkedler og grukedler i overflod, da der dengang ikke var nogen, der var interesseret i disse. Der kunne godt købes kobber igen. på det sorte marked, men det var forbudt. Alle

kuglelejer skulle købes brugt og stålaksler blev købt ved H.I. Hansen, Odense. Da de rustfrie stålplader var brugt, købte jeg stålkapper fra gl. kakkelovne. Kvaliteten var alligevel i orden.

Det fik vi i 1992 bevis for, da en kartoffelskræller fra 1942 kom til fabrikken. Den skulle bare have nogle nye skrælleplader, så kunne den køre igen. Men det kan jo også være galt, når de kan holde i så mange år.

Produktionen gik nu godt, til vi kom til sommeren 1943. Da blev fabrikken, DAE, hvor vi fik motorer fra, sprunget i luften, og næsten alt var ødelagt. DAE kom i den vanskelige situation, at alle papirer var ødelagt, og kunderne måtte selv meddele, hvor meget de skyldte. Der gik nu flere måneder, før de kunne levere motorer

Værkstedet (Søndervej)

1. byggeri

Da vi kom til 1944, besluttede jeg, at jeg nu ville bygge værksted. Men det var ikke så let, fordi det eneste materiale, man kunne købe, var sten og cement, når man var heldig.

Tømmer kunne ikke købes. Jeg måtte derfor nede i Kirkeby ved Svendborg købe nogle graner som jeg fik savet op til tømmer. Det blev en tømmer Lund i Sandholt Lyndelse, der fik arbejdet, sammen med murer Johansen og Christiansen. De 2 var jo ikke store kunstnere, og de trættes om, hvem af dem der byggede mest skævt. Jeg havde lavet alle tegninger. Rør og jern måtte findes ude ved H.I. Hansen, som brugt. Værkstedet kostede ca. 5.000 kr.

Jeg skulle også have maskiner. Dem kunne jeg købe, som gode brugte, der var billige. Da der var meget drejearbejde, skulle jeg have en maskine, der var effektiv og med stor nøjagtighed. Jeg så på en ny, meget fin "Ohio" drejebænk, men den kostede med alt udstyr ca. 5.000 kr. Det var det samme som

værkstedet, så det var jeg noget betænkelig ved, men salget gik godt, så jeg købte den, og det var jeg senere glad for. Forretningen gik fremad, og da vi nåede befrielsen den 4.5.1945 var vi 3-4 mand. Denne aften var så stor en glædelig begivenhed, der altid vil stå knivskarpt, og den blev selvfølgelig fejret blandt mange venner.

Opvaskemaskinen

På det tidspunkt begyndte jeg at spekulere på at fremstille en opvaskemaskine. Jeg blev hurtigt klar over, at det var betydeligt værre end kartoffelskrælleren. Der var et norsk firma, der averterede med et patent på en opvaskemaskine, som var til salg. Jeg rejste til Oslo; jeg tror, det var i juli 1945, for at se maskinen og de tegninger, der forelå. Jeg troede imidlertid ikke på den. Den havde ikke noget rigtigt strålesystem. Så tog jeg til Stockholm og så på maskiner, men der fandt jeg heller ikke noget, der havde interesse. Jeg kan imidlertid huske, at jeg blev meget overrasket over butikkerne der, hvor der kunne købes alt. Jeg købte skjorter til børnene

og nylonstrømper til Gudrun, så der var glæde, da jeg kom hjem.

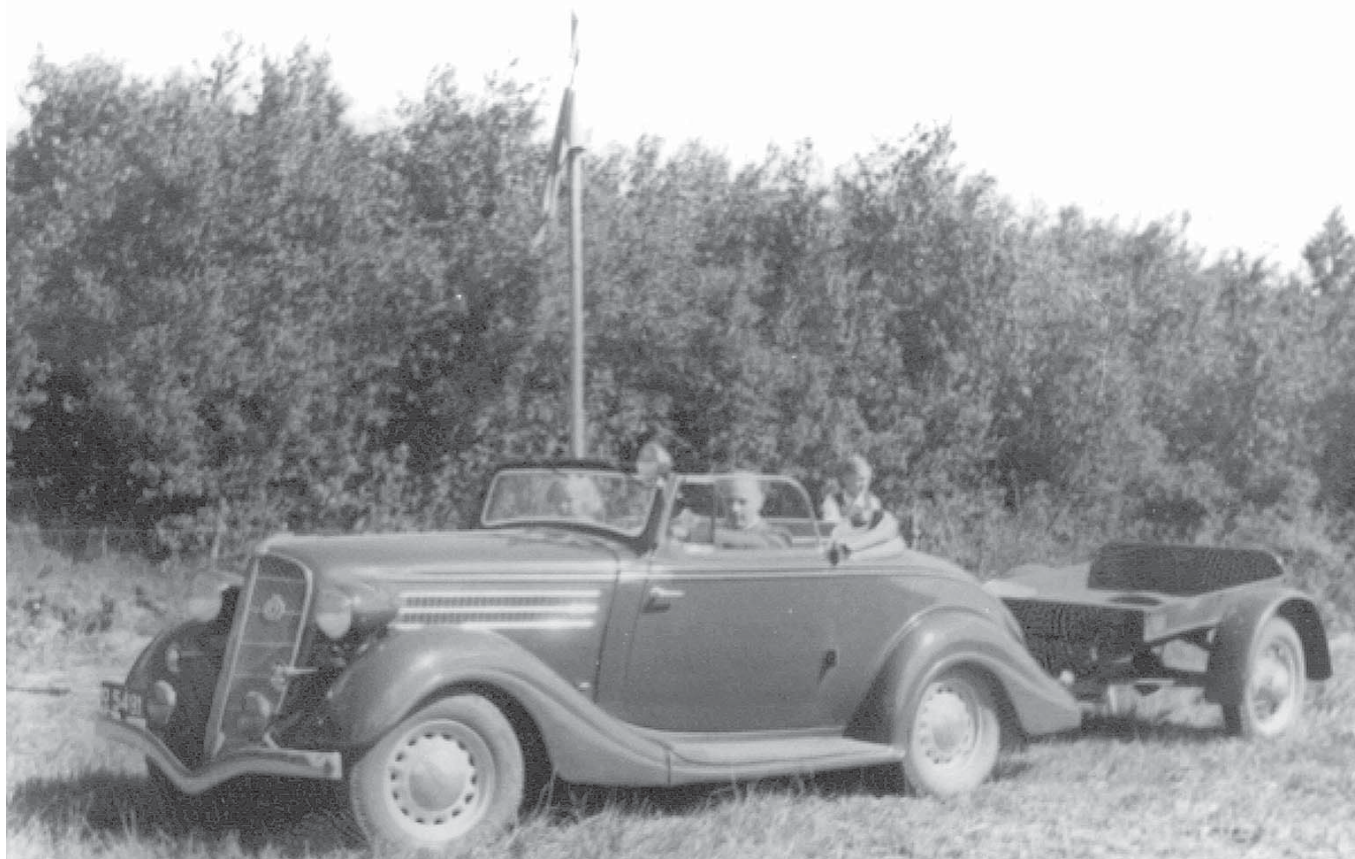
Type 1000 årgang 1948

Jeg begyndte så at eksperimentere, hvor jeg prøvede med flere forskellige modeller, men ingen var gode nok. Jeg konstaterede, at det var nødvendigt for at vaske rent, at enten skulle servicet eller strålerne bevæge sig. Det system byggede jeg så videre på. Jeg manglede en pumpe, der kunne bruges. Det var et problem, og rørsystemet måtte bygges om mange gange, før resultatet blev godt. Dertil kom så, at der skulle en varmtvandsforsyning til og vandet skulle eventuelt blødgøres.

Først i 1948 turde jeg begynde at levere de første maskiner. Som helhed kan jeg sige at maskinen blev godt modtaget. Der var jo lidt begyndervanskeligheder, som skulle rettes. Det skyldtes især, at maskinen skulle sælges til en helt anden kundekreds end den, som den egentlig var konstrueret til. Den var beregnet for de store gårde, der havde købt kartoffelskrællemaskiner. Disse gårde havde nu

købt traktorer, så i stedet for 15-20 mennesker, var der måske 4-5, og derfor ville de ikke købe maskiner. Maskinerne skulle nu sælges til hoteller, restaurationer og alderdomshjem. Disse steder kørte den måske 8 timer om dagen i stedet for 1/2 time, og dette måtte der tages hensyn til. Maskinen var meget effektiv. På ca. 1 1/2 minut kunne den vaske 22 tallerkener eller 44 underkopper.

I 1948 solgte jeg over 40 maskiner. Det var et forholdsvis stort antal. Grunden var, at mange i over 2 år havde vidst, at jeg var ved at fremstille en maskine og ventede på den. De næste 2-3 år var salget betydeligt mindre. Det skyldtes måske nok også en del, at jeg sænkede salgsindsatsen, da der var meget, der skulle læres indenfor det område. Ligeledes var der enkelte ændringer på maskinerne.

Ca. 1947. Ford'en var blevet en Terroplane, men anhængerene var den samme

Forretningens udbygning

Salget steg mere og mere. Vi begyndte også at fremstille en kartoffelskræller, der var dobbelt så stor, som den første. Den kunne rumme 12 kg. kartofler. Prisen på denne var 850 kr. og den lille maskine 550 kr., men priserne begyndte nu hurtigt at stige.

Et af ialt 9000 "KOSAN gasborde"

En dag, hvor jeg var ude på stationen i Brobyværk med et læs kartoffelskrællemaskiner, fik jeg chancen for at få en virkelig god ide. Derude i pakhuset stod et gasbord, leveret fra Kosangas. Det så farligt ud, og jeg tænkte at nogle sådanne borde, kunne Kosangas ikke være bekendt at levere. Jeg tog hjem og lavede et bord, som jeg mente, det skulle se ud med en pæn terrassoplade. Jeg fik det fotograferet. Jeg tog over og talte med direktør Tolstrup i Farimagsgade i København. Da han så bordet blev han meget begejstret og købte 500

stk. straks. Det førte til flere tusinde borde i løbet af 2 til 3 år.

Direktør Tolstrup var en hyggelig mand at tale med. Jeg kan huske at der skulle være folketingsvalg, og han sagde: "Vi stemmer nok ikke på samme parti". Det mente jeg dog, at der var stor chance for, men så sagde han:

"Jeg er retstatsmand". Så kunne jeg ikke love ham at stemme som han.

Aldrig har jeg startet nogen produktion med så små udviklingsomkostninger - og så var der jo ingen service og garantiomkostninger.

I 1955 begyndte vi at fremstille en

Type 2000

snitemaskine til snitning af kål og fremstilling af gulerodsterninger. Den blev solgt til frugthandlere, der solgte snittet kål; men

i løbet af 2 til 3 år holdt det op.

Salget af opvaske maskiner og kartoffelskrællemaskiner gik godt. Jeg havde nu også fået nogle forhandlere til at sælge maskiner. Der var nu blevet så meget salg, at jeg måtte have en mand til at hjælpe mig med dette. Hans navn var, S.A.S. Johansen og han er stadig i firmaet, og har været der i mere end 35

S.A.S. Johansen

Formelt stoppede S.A.S. Johansen i virksomheden ved udgangen af 1993, men har stadig tilknytning til KEN. Denne mand har igennem de mange år betydet meget for firmaet. Det var een kunderne kunne stole på.

Min kone var igennem de mange år en utrolig hjælp. Uden hende tror jeg ikke det havde gået. Hun tog sig af alt regnskab og penge, og jeg skulle bare sørge for, at det kørte i den rigtige retning. Hendes afløser blev i midten af 70-erne statsautoriseret revisor, Eklund Larsen. Han var kommet til os som revisor, før han blev ansat og er nu en meget betroet medarbejder.

Eklund Larsen

I 1960 udvidedes værkstedet til det 3 dobbelte med kantine, gode vaskerum og toiletter og ligeledes blev der bygget et stort pakhús. Vi havde også begyndt at fremstille en anden type opvaskemaskine til større køkkener. Maskinen kunne sættes ind mellem to borde, og hvor servicet passerede igennem siderne.

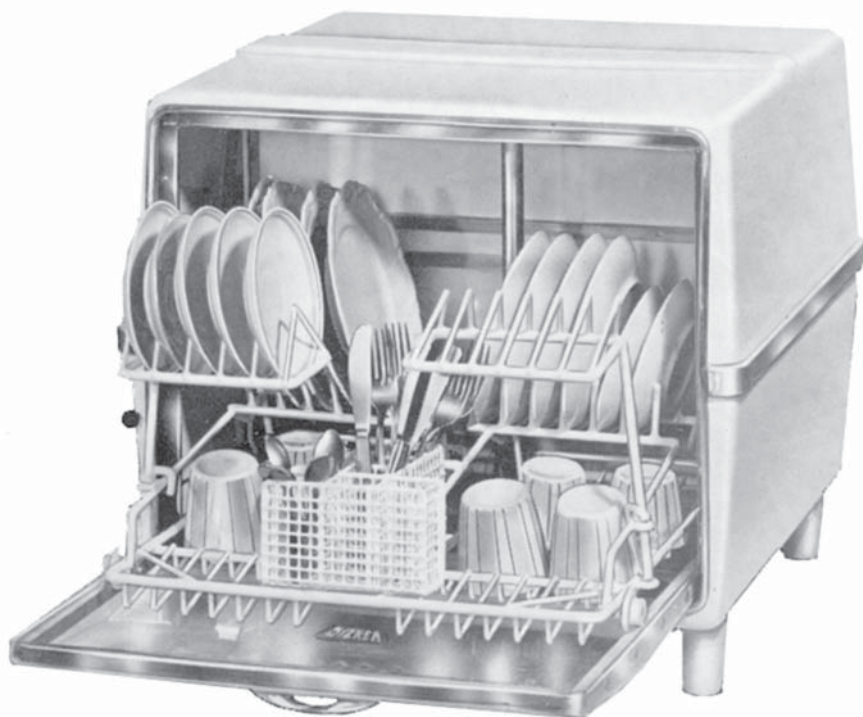

Gudrun Nielsen

I 1962 havde min bror Arne i samarbejde med et svensk firma fra Ystad, et forslag til en lille opvaskemaskine til private. Den var helt støbt i plast.

De ville have, at vi skulle gå sammen. Først skulle jeg konstruere den om, så den kunne vaske. Det lykkedes, at få den til at vaske rimeligt godt. Den fik navnet "Disken", men hele konstruktionen i maskinen var for svag.. Vi fremstillede den dog i ca. 2 år, men det blev aldrig nogen særlig succes.

På samme tid kom der mange nye små maskiner frem, og vi standsede produktionen. Jeg kom også til at tænke på, at jeg tidligere havde fået en advarsel om at gå i kompagniskab.

Disken

Service

Service på opvaske-maskiner er en meget vigtig ting. Jeg begyndte at opbygge en forebyggende abonnementsordning så kunderne kunne få eftersyn 1 eller 2 gange om året.

Det viste sig at være livsvigtigt for fabrikken. Denne ordning dannede samtidig grundlag for hurtige reparationer. Det betyder så uendeligt meget at kunden hurtigt

kan få fejl rettet og at vi stadig har forbindelse til ham. Jeg begyndte med 1 bil, i dag i 1995 har vi i Danmark 22 servicevogne.

Servicebilerne 1973

Nil-Bro, Brobyværk - ca 1950

KEN Maskinfabrik, Brobyværk - 1995

Nye generationer

I 1967 kom Mogens hjem til fabrikken. Han havde stået i lære derhjemme og læste så til teknikumingeniør. Efter soldatertiden var han ude at arbejde i 3 år som ingeniør, før han kom hjem.

Mogens K. Nielsen

Han blev driftsleder. Det var jeg meget glad for. Han forestod moderniseringen af opvaskemaskinerne og et nyt produktområde indenfor hospitalssektoren med desinficerende maskiner kom til. I alt det nye var der nu så meget indviklet teknik, som jeg ikke kunne klare.

I 1968 måtte Nil-Bro standse. Konkurrencen på vaskemaskiner var blevet utrolig hård. Fabrikken havde yderligere udviklet en rensemaskine til

kemisk rensning af tøj. Udviklingen havde været så dyr, at de ikke kunne klare det. Det var trist efter at have bestået i lige ved 45 år. Nu må vi nøjes med at se "Nil-Bro" maskinerne på tekniske museer, hvor de findes på flere.

I 1970 købte KEN imidlertid de tidligere "Nil-Bro"-bygninger og på den måde sluttedes ringene. Bygningerne blev restaureret, og ombygget, og hurtigt blev der bygget en hal mere. Virksomheden voksede støt og der blev ansat flere sælgere på hospitals- og storkøkkenområdet.

Da jeg fyldte 70 år blev Mogens i 1980 udnævnt til direktør, og det var ham der nu havde ansvaret for ledelsen. På det tidspunkt var vi ca. 100 beskæftiget og i dag i 1995 er vi ca. 150.

Jeg er selvfølgelig meget glad for at jeg har en dygtig søn, der kan føre virksomheden videre.

Ligeledes er jeg meget taknemlig for at jeg stadig er så rask, at jeg kan være på fabrikken hver dag, hvor jeg har et helt specielt job. Det passer mig bedst.

Allerede i 1978 var der blevet oprettet salgs- og serviceafdeling i Sverige. I 1991 blev der oprettet datterselskab i Tyskland, og samtidig blev aktiemajoriteten købt i et storkøkkengrossistfirma i Århus, der fik navnet KEN/Hallum Storkøkken. Hallum var i øvrigt den første forhandler, som jeg fik kontakt med omkring 1950. I alt beskæftiges ca. 180 mennesker, og jeg håber, virksomheden fortsat må udvikle sig på en god måde.

KEN 3000

Til slut kan jeg lige nævne, at der i 1987 blev foretaget et ejerskifte. Min kone og jeg oprettede i 1983 en fond under navnet: "Fabrikant Kaj E. Nielsen og Gudrun E. Nielsens Fond". Fonden købte alle aktier i KEN Maskinfabrik A/S.

Ejerskiftet af produktionsvirksomheden til fonden skete fra det tidligere familieaktieselskab. Det blev imidlertid for stor en mundfuld, hvis det hele skulle omfattes på een gang. F.eks. omfattede det ikke bygningerne, der forblev i det gamle selskab, der skiftede navn til "Kaj E. Nielsen Handels- og Ejendomsselskab A/S".

Derved blev det muligt at "KEN"-navnet kunne følge produktionsselskabet. Ejerkredsen i ejendoms-selskabet er uændret min kone og jeg samt vore børn, Birgit og Mogens. Fonden blev stiftet for at sikre virksomhedens fortsatte beståen, så den

KEN /Hallum Storkøkken A/S, Århus

f.eks. ikke en dag blev opkøbt af en konkurrent og måske nedlagt. Den kan derved forblive på stedet og på danske hænder.

Fonden ledes af en fondbestyrelse, hvor jeg er formand. Den fortjeneste der er i KEN Maskinfabrik,

går til fonden. De midler der er i fonden, kan aldrig tilbageføres til mig eller min kone, eller til nogen af familien.

Kaj E. Nielsen

Kaj E. Nielsen, 1999 ved computeren

Gudrun og Kaj E. Nielsen